

Personuppgiftsbehandling i studentarbeten

En vägledning för HT-fakulteterna

Beslut i fakultetsstyrelsens arbetsutskott 2025-10-15
Dnr STYR 2025/1648

Denna vägledning vänder sig främst till lärare, handledare och kursansvariga som hanterar studentarbeten på grundnivå och avancerad nivå, där personuppgifter kan komma att behandlas. Personuppgifter samlas till exempel in i samband med intervjustudier eller deltagande observation som används som material i ett studentarbete. I dessa fall utgör behandlingen av personuppgifter ett utbildningsmoment med koppling till examensmålen för en utbildning. Vägledningen är tänkt att utgöra ett stöd för de lärare som arbetar med sådana utbildningsmoment i sin undervisning och handledning.

Vägledningen kompletteras med en samling råd gällande insamling, utrustning, mjukvara, lagringsytor och andra praktiska aspekter på personuppgiftsbehandling i studentarbeten. De praktiska råden finns tillgängliga på HT-fakulteternas intranät.

Innehåll

Personuppgifter och dataskydd vid Lunds universitet.....	3
Personuppgifter och känsliga personuppgifter.....	3
Vanliga säkerhetsåtgärder	3
Känsliga personuppgifter	4
Ansvar och rättslig grund	5
Villkor för personuppgiftsbehandling i studentarbeten	5
Den registrerades rättigheter	7
Kriterier för säker hantering.....	7
Behandling av känsliga personuppgifter i studentarbeten	8
Kan studentarbeten etikprövas?	8
Examensarbeten eller praktikuppgifter som skrivs på uppdrag av andra myndigheter	10

Personuppgifter och dataskydd vid Lunds universitet

Lunds universitet ska behandla personuppgifter i enlighet med EU:s dataskyddsförordning (GDPR) och den svenska dataskyddslagen. GDPR har två grundläggande syften. Det ena syftet är att skydda enskildas grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av personuppgifter. Det andra syftet är att skapa förutsättningar för det fria flödet av personuppgifter inom EU. Förordningens principer om skydd av individers integritet ska tillämpas på ett sätt som är förenligt med lärosätens kärnuppdrag: att utbilda, bedriva forskning och samverka.

Lunds universitet uppdrag medför att studenter och anställda har lov att utföra sådan personuppgiftsbehandling som är nödvändig för att utbildning, forskning och samverkan ska kunna bedrivas, under förutsättning att behandlingen sker i enlighet med GDPR. Universitetet ska hantera personuppgifter på ett säkert och korrekt sätt, vilket bland annat innebär att uppgifterna ska skyddas så att de under behandlingen inte försvinner, förvanskas eller så att obehöriga får tillgång till dem.

Personuppgifter och känsliga personuppgifter

Personuppgifter definieras som: *Varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person (ofta kallad **den registrerade**) som är i livet. Enklare uttryckt handlar det om upplysningar genom vilka personen direkt eller indirekt kan identifieras* (se artikel 4 i dataskyddsförordningen). Exempel på **direkta personuppgifter** är personnamn, person- eller samordningsnummer, bilder på personer och röstinspelningar. Exempel på **indirekta personuppgifter** är tjänstetitel, arbetsplats, bostadsort, e-postadress, uppgifter om en persons intressen, eller andra faktorer som är specifika för till exempel personens fysiska, psykiska, ekonomiska, kulturella eller sociala identitet, där uppgifterna i sig själv eller i kombination med ytterligare uppgifter kan härledas till en specifik person.

Vanliga säkerhetsåtgärder

Pseudonymiserade personuppgifter är krypterade eller kodade uppgifter där det krävs kompletterande information för att det ska vara möjligt att koppla uppgifterna till en specifik person.

Anonymiserade uppgifter är uppgifter som aldrig eller inte längre kan härledas till någon levande person. Vid anonymisering har alla källor till identifiering tagits bort. Observera att om det finns en teoretisk möjlighet att identifiera en person genom att exempelvis lägga ihop flera till synes anonymiserade uppgifter, så ska dessa uppgifter tillsammans betraktas som personuppgifter och inte längre beskrivas som anonymiserade.

Känsliga personuppgifter

I Dataskyddsförordningen görs en åtskillnad mellan personuppgifter och känsliga personuppgifter, vilka kräver ett starkare skydd vid behandling. Med känsliga personuppgifter avses enligt GDPR (artikel 9.1) uppgifter som avslöjar:

- etniskt ursprung
- politiska åsikter
- religiös eller filosofisk övertygelse
- medlemskap i en fackförening

eller som rör:

- genetiska uppgifter
- biometriska uppgifter som används för att entydigt identifiera en person
- uppgifter om hälsa eller om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning.

Enligt GDPR är det som utgångspunkt förbjudet att behandla känsliga personuppgifter, men det finns situationer då undantag kan göras. Följande undantag kan under vissa omständigheter tillämpas på studentarbeten:

- Den registrerade har uttryckligen lämnat sitt samtycke till behandlingen av dessa personuppgifter för ett eller flera specifika ändamål (artikel 9.2 a)
- Behandlingen rör personuppgifter som på ett tydligt sätt har offentliggjorts av den registrerade (artikel 9.2 e)¹.

Särskilt skyddsvärda personuppgifter

Vissa typer av uppgifter betraktas som integritetskänsliga och särskilt skyddsvärda och ska därför behandlas med extra varsamhet. De kan till exempel vara:

- person- och samordningsnummer
- löneuppgifter
- uppgifter om lagöverträdelser (sådana uppgifter har en särställning i svensk reglering bland annat i etikprovningsslagen)
- värderande uppgifter, till exempel uppgifter från utvecklingssamtal, uppgifter om resultat från personlighetstester eller personlighetsprofiler
- information som rör någons privata sfär
- uppgifter om sociala förhållanden

Utöver dessa är också barns personuppgifter särskilt skyddsvärda. Detta beror på att barn inte anses kunna ta tillvara sina rättigheter på samma sätt som vuxna och kan ha svårare att förutse konsekvenserna av behandlingen av deras personuppgifter. Därför är det extra viktigt att handledare, i förekommande fall, gör en bedömning av huruvida behandling av barns personuppgifter är nödvändig. Bedömningen ska göras utifrån ålder och barnets personliga mognad, samt med hänsyn till vilken personuppgiftsbehandling som ska ske. För barn till och med 14 års ålder krävs vårdnadshavares samtycke till deltagande i studien. Från 15 års ålder kan

¹ För mer information om känsliga personuppgifter, se <https://www.medarbetarwebben.lu.se/stod-och-venkyg/personuppgifter-och-dataskydd/overgripande-information/vanliga-fragor>

barnet själv ge sitt samtycke. Handledare bör dock överväga om det är lämpligt att studenten talar med vårdnadshavaren, även då lagen inte kräver det.

Ansvar och rättslig grund

Lunds universitet behandlar personuppgifter inom ramarna för universitetets uppdrag som utbildningsanordnare och forskningsinstitution, samt genom samverkan med det övriga samhället. Universitetet är som regel personuppgiftsansvarigt, utom i de fall då ansvaret har avtalats bort till en annan aktör. Det innebär att det är universitetet, och i praktiken prefekt eller motsvarande, som ansvarar för att GDPR:s regler följs.

Enligt GDPR får behandling av personuppgifter endast ske om den stödjer sig på en **rättslig grund**. Anställda vid Lunds universitet kan tillämpa fem olika rättsliga grunder (artikel 6.1), varav de vanligaste inom utbildning, forskning och samverkan är **uppgift av allmänt intresse** och **myndighetsutövning**.

Behandling av personuppgifter är ett brett begrepp och innefattar allt som kan göras med personuppgifter. Till exempel kan personuppgifter samlas in, registreras, bearbetas, spridas, lagras och raderas².

Villkor för personuppgiftsbehandling i studentarbeten

Lunds universitet är ansvarigt för den personuppgiftsbehandling som studenter gör inom ramarna för sin utbildning. Behandlingen måste ha stöd i GDPR. När det gäller personuppgifter i studentarbeten gör Lunds universitet bedömningen att denna i normalfallet har sitt stöd i den rättsliga grunden **uppgift av allmänt intresse**. I praktiken innebär det att personuppgifter bara får behandlas av studenter om handledaren gör bedömningen att det är nödvändigt för att säkerställa att studenterna uppnår utbildningens examensmål. Examensmålen anger i övergripande drag att studenterna vid avslutad utbildning ska ha kunskap om, och förmåga att tillämpa, adekvata metoder inom huvudområdet samt ha förvärvat den färdighet som krävs för att arbeta (och i förlängningen forska) inom det område som utbildningen avser. Det är i förhållande till dessa mål som en bedömning görs: huruvida studenterna behöver lära sig hantera personuppgifter för att kunna uppnå målen rörande adekvata metoder och färdigheter inom ämnet.

Handledarens bedömning av att personuppgiftsbehandlingen är nödvändig ska dokumenteras. På HT-fakulteterna är rekommendationen att detta sker genom att studenten i sitt metodavsnitt beskriver att handledaren gjort bedömningen att den aktuella personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att säkerställa att studenten uppnår utbildningens examensmål.

Behandlingen av personuppgifter i studentarbeten måste uppfylla de övergripande principer som anges i GDPR:

- **Laglighet, korrekthet och öppenhet**
Uppgifterna ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den

² För mer information om rättslig grund, se <https://www.medarbetarwebben.lu.se/stod-och-verktyg/personuppgifter-och-dataskydd/overgripande-information/rattslig-grund>

vars personuppgifter behandlas.

Baserat på denna princip har registrerade rätt att bli informerad om den personuppgiftsbehandling som ska genomföras, samt rätt att begära information om vilka personuppgifter som har behandlas hos en personuppgiftsansvarig, ett så kallat registerutdrag.

- **Ändamålsbegränsning**

Uppgifterna ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål.

Detta innebär att ändamålen för en behandling av personuppgifter måste bestämmas och tydligt kommuniceras till deltagare i en studie redan innan personuppgifterna samlas in. Det är inte tillåtet att använda befintliga personuppgifter för ett nytt ändamål utan att ta ställning till om det finns en rättslig grund för den tänkta behandlingen och eventuella informationskrav i relation till de registrerade.

- **Uppgiftsminimering**

Uppgifterna ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas.

Detta innebär att det endast är tillåtet att använda de personuppgifter som behövs för den aktuella arbetsuppgiften (t.ex. bör man inte spela in en video om det räcker med röstinspelning).

- **Personuppgifter ska hållas aktuella**

Uppgifterna ska vara korrekta, vilket bland annat kan kräva upprättade rutiner för eventuella uppdateringar.

Detta innebär att den som samlar in och lagrar personuppgifter måste, om nödvändigt, se till att de hålls uppdaterade.

- **Lagringsminimering**

Uppgifterna får inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas.

Detta innebär att personuppgifterna inte får behandlas längre än nödvändigt. När det gäller personuppgiftsbehandling i studentarbeten måste personuppgifterna raderas så snart kursen avslutats och betyg är satt.

- **Integritet och konfidentialitet**

Uppgifterna ska behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet för personuppgifterna, vilket måste beaktas vid val av hård- och mjukvara.

Detta innebär att de digitala verktyg som studenterna använder under hela processen, från insamling till radering av data, håller en adekvat säkerhetsnivå.

- **Ansvarsskyldighet**

Den personuppgiftsansvarige ska ansvara för och kunna visa att man följer ovanstående principer.

Detta innebär att anställda inte bara behöver följa GDPR, utan de behöver också kunna visa att och hur de följer förordningen.

Den registrerades rättigheter

När Lunds universitet hanterar personuppgifter måste den registrerade informeras om hanteringen oavsett vilken rättslig grund som föreligger. I samband med att den registrerade ger sitt samtycke till att delta i en studie ska också tydlig information om hur personuppgiftsbehandlingen kommer att gå till ges. Informationen ska vara ”koncis, klar och tydlig, begriplig och lätt tillgänglig form, med användning av klart och tydligt språk” (artikel 12.1). Den registrerade ska få information om följande: ändamålet för behandlingen, dess rättsliga grund, att universitetet är personuppgiftsansvarigt, vilka kategorier av personuppgifter som kommer att behandlas, vem som kommer att ta del av personuppgifterna, huruvida uppgifterna kommer att överföras till tredje land (land utanför EU), samt under vilken tidsperiod personuppgifterna kommer att behandlas. Dessutom ska informationen innehålla kontaktuppgifter till universitetets dataskyddsombud. Av detta följer att handledare måste ge studenter tydliga anvisningar för hur de ska informera den registrerade om behandlingen av personuppgifter. Som ett stöd i detta finns det LU-gemensam information om studenters hantering av personuppgifter på education.lu.se.

Vid behandling av personuppgifter som inte samlats in direkt, utan som till exempel samlas in via sociala medier, bloggar eller annat tillgängligt material, ska handledaren planera ett tillvägagångssätt för hur de registrerade ska informeras. Om handledaren gör bedömningen att det är orimligt svårt att informera de registrerade är det särskilt viktigt att detta dokumenteras, till exempel tillsammans med bedömningen som gjorts att personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att uppfylla lärandemål.

Kriterier för säker hantering

Behandlingen av personuppgifter ska vara kringgärdad av försiktighet. Lärosätet är ansvarigt för att till exempel datalagring sker på ett säkert sätt och att uppgifterna inte sprids. Personuppgifter som behandlas för studentarbeten får inte lagras längre än nödvändigt och ska raderas när de inte längre behövs för det definierade syftet med behandlingen.

Behandling av känsliga personuppgifter i studentarbeten

Behandling av känsliga personuppgifter är som utgångspunkt förbjuden enligt GDPR, men det finns undantag från detta förbud. Om handledaren gör bedömningen att en student måste behandla känsliga personuppgifter, krävs det att ett uttryckligt undantag i GDPR, vanligtvis samtycke, tillämpas som lagligt stöd, samt att särskilda säkerhetsåtgärder vidtas. Innan behandlingen påbörjas ska handledaren tillsammans med studenten bedöma om den är lämplig och nödvändig för att lärandemålen ska uppnås, samt om det är möjligt att minimera antalet personuppgifter. Dessutom ska särskilda skyddsåtgärder vidtas. Exempelvis krävs försiktighet vid val av digitala verktyg. Vidare ska känsliga personuppgifter i största möjliga mån pseudonymiseras och kodnyckeln ska förvaras separat från rådata. En grundläggande åtgärd är att säkerställa att endast personer som har rätt att behandla uppgifterna har tillgång till uppgifterna, det vill säga studenten och handledaren. Personuppgifter som behandlas för studentarbeten får inte lagras längre tid än nödvändigt och de ska raderas när de inte längre behövs.

Kan studentarbeten etikprövas?

Denna vägledning avser endast studentarbeten på grundnivå och avancerad nivå, samt praktikuppgifter, som inte faller under Lagen (2003:460) om etikprövning, såvida insamlad data inte ska användas för forskningsändamål. Det är viktigt att understryka att publicering av resultat från studentarbeten i vetenskapliga tidskrifter förutsätter att projektet har etikprövats och godkänts innan datainsamlingen påbörjats. Etikprövningsmyndigheten beskriver detta förhållande på följande vis:

Som forskning enligt etikprövningslagen räknas inte sådant arbete eller sådana studier som utförs endast inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå (kandidat- eller magisternivå). För att undantaget från kravet på etikprövning för studentarbeten ska gälla krävs att det enbart rör sig om ett moment i utbildningen. Arbetet får alltså inte "överlappa" med ett forskningsprojekt och det får inte finnas någon tanke om att arbetet kan komma att leda vidare i ett "vanligt" forskningsprojekt. Ser man redan från början i planeringen att man kommer att vilja publicera utfallet i en vetenskaplig tidskrift så är det en tydlig indikation på att det rör sig om sådan forskning som behöver etikprövas (EPN u.å.)

Etikprövning är en tids- och resurskrävande process. Eftersom studenter inte kan genomföra en prövning på egen hand är det upp till institutionen och/eller handledaren att avgöra om det finns tillfällen då studentarbeten bör etikprövas för att möjliggöra användning av insamlad material för fortsatt forskningsändamål. Oavsett vilka vägval institutionerna gör är det viktigt att studenter hålls informerade om att känsliga personuppgiftsdata enligt lag inte kan användas för fortsatt forskning, om studien inte har etikprövats i förväg.

Etikprövning är en skyddsåtgärd som endast tillämpas på forskning. Eftersom den här skyddsåtgärden saknas för studentarbeten krävs i stället att den registrerade ger sitt informerade samtycke både till deltagande i studien och till personuppgiftsbehandlingen. Skyddsåtgärderna för behandling av känsliga personuppgifter i studentarbeten är således av organisatorisk och teknisk karaktär. De registrerade ska få en tydlig beskrivning av dessa skyddsåtgärder. Se de praktiska råden för stöd³.

³ För vidare läsning om etikprövning, se *Vägledning för etikprövning av forskning inom HT-fakulteterna*, Görman,U.(2021):

https://www.ht.lu.se/fileadmin/user_upload/ht/dokument/Fakulteterna/policydok_planer/Etikvaegledning_2021_WEBB.pdf.

Se även följande utdrag ur Prop.2007/08:44 gällande studentarbeten och etikprövning:

"Regeringen menar att det inte är rimligt att förvänta sig att studenter som genomgår utbildning på grundnivå eller på avancerad nivå med säkerhet har hunnit tillägna sig kunskaper och insikter i den omfattning som krävs för att säkerställa skydd för de personer som medverkar i forskning. Studenter bör därför inte åläggas det ansvar som det innebär att bedriva verksamhet där människor medverkar och där det finns risk att skada dessa människor fysiskt, psykiskt eller integritetsmässigt. [...] Regeringen förutsätter dock att arbeten som utförs av studenter inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå bedrivs under etiskt säkerställda och trygga former. Detta ansvar ligger på utbildningsanordnaren."

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/vissa-etikprovningfragor-m.m_qv0344/html/

Examensarbeten eller praktikuppgifter som skrivs på uppdrag av andra myndigheter

När examensarbeten eller praktikuppgifter skrivs på uppdrag av andra myndigheter, åligger det uppdragsgivande myndighet att sörja för att säkerhetsnivån för personuppgiftsbehandlingen är lämplig, eftersom LU i dessa fall inte är personuppgiftsansvarigt. Myndigheten ifråga kan till exempel tillgängliggöra data från egna källor, och säkerställa att data inte överförs till andra verksamheter, såsom Lunds universitet, vilket kan göras genom att studenten får tillgång till utrustning och till en arbetsplats hos myndigheten. Samma åtgärder tillämpas när studenter tar praktikkurser utanför universitetet och, i förekommande fall, skriver uppsatser inom ramarna för dessa kurser.